

Gaidāmas izmaiņas darbaspēka nodokļu jomā – kas nodokļu maksātājam jāzina?

Vīta Sakne Nodokļu nodaļas direktore, PwC Latvija

Aleksandrs Afaņasjevs Nodokļu nodaļas konsultants, PwC Latvija

Madara Hmeļevska Nodokļu nodaļas vecākā konsultante, PwC Latvija

Viktorija Lavrova Nodokļu nodaļas projektu vadītāja, PwC Latvija

Pēc spraigām publiskām diskusijām par Latvijas darbaspēka nodokļu sistēmas pārskatīšanu, lai veicinātu tās konkurētspēju Baltijas reģionā, Finanšu ministrija ir izstrādājusi un šā gada 26. septembrī novirzīja saskaņošanai likumprojektu “Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” (IIN). Likumprojekts paredz ieviest vairākas izmaiņas IIN piemērošanā, kas ietekmēs esošās likmes, neapliekamo minimumu un citus nodokļa piemērošanas pamatprincipus. Šajā rakstā iepazīstināsim ar nozīmīgākajām izmaiņām darbaspēka nodokļu jomā, ko nodokļu maksātāji var sagaidīt jau nākamajā gadā.

Jaunas IIN likmes

Viena no būtiskākajām likumprojektā paredzētajām izmaiņām ir trīs progresīvo IIN likmju aizstāšana ar divām:

- 25,5% likme ienākumiem, kas nerasniegs valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) objekta maksimālo apmēru – ar 2025. gada 1. janvāri 105 300 EUR gadā jeb 8775 EUR mēnesī;
- 33% likme ienākumu daļai, kas pārsniegs VSAOI objekta maksimālo apmēru.

Tāpat kā līdz šim nodokļu maksātājiem, kas veic VSAOI Latvijā, 33% likmi piemēros tikai gada ienākumu deklarācijas (GID)

iesniegšanas brīdī. Tā kā likumprojekts neparedz atcelt solidaritātes nodokli, darba devējiem, ik mēnesi izmaksājot ienākumu, kas pārsniegs VSAOI objekta maksimālo apmēru, būs jāpiemēro VSAOI un pirmā IIN likme (25,5%) visam ienākumam. GID iesniegšanas brīdī nodarbinātajam aprēķinās solidaritātes nodokļa daļu, kas segs pēc 33% likmes aprēķināto IIN.

Līdz ar jaunu likmju ieviešanu tiks paaugstināta arī fiksētā 20% un 23% IIN likme citiem ienākumu veidiem. No nākamā gada vienotu 25,5% likmi piemēros tādiem ienākumiem kā kapitāla pieaugums, procenti, samaksa par intelektuālo īpašumu un izmaksas personām, kas atrodas, ir izveidotas vai nodibinātas Ministru kabineta (MK) noteikumos minētajās zemu nodokļu un beznodokļu valstīs vai teritorijās.

Papildu IIN ienākumiem virs 200 000 EUR

Grozījumi paredz ieviest papildu 3% likmi, ko piemēros tai kopējo ienākumu daļai, kas pārsniegs 200 000 EUR. Ar papildu likmi apliekamajā bāzē tiks iekļauti visi personas gada laikā saņemtie ienākumi, tostarp:

- apliekami ienākumi:
- algota darba ienākumi (pamatalga, prēmijas un citi ar algas nodokļiem apliekamie darba devēja sniegtie labumi);
- GID norādītie apliekamie ienākumi no saimnieciskās darbības;
- ienākumi no intelektuālā īpašuma;
- apliekamie ienākumi no kapitāla pieauguma (t.i., ienākumi no nekustamā īpašuma, akciju, kapitāla daļu un citu Finanšu instrumentu tirgus likumā minēto finanšu instrumentu vai ieguldījumu fondu apliecību atsavināšanas);

- ienākumi no kapitāla, kas nav kapitāla pieaugums (t.i., procentu ienākums, dividendes, dividendēm pielīdzināms ienākums, ienākumi no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas, ienākums no finanšu instrumentu individuālas pārvaldīšanas saskaņā ar ieguldītāja pilnvarojumu u.c.);
- neapliekami ienākumi – dividendes, dividendēm pielīdzināms ienākums, nosacītās dividendes un likvidācijas kvota, par kuru Latvijā samaksāts uzņēmumu ienākuma nodoklis (UIN) vai ārvalstī samaksāts UIN (tam pielīdzināms nodoklis) vai ieturēts IIN (tam pielīdzināms nodoklis).

Papildu IIN aprēķinās tikai GID iesniegšanas brīdī, un grozījumi paredz to piemērot jau ar 2025. gadu. Tātad pirmais IIN maksājums, piemērojot jauno likmi, nodokļu maksātājiem būs jāveic 2026. gada vasarā.

Neapliekamais minimums

Lai vienkāršotu nodokļu piemērošanu darba ņēmēju ienākumiem, likumprojektā paredzēts no 2025. gada aizstāt diferencēto neapliekamo minimumu ar vienotu (fiksētu) neapliekamo minimumu 510 EUR mēnesī, ko piemēros visiem nodokļu maksātājiem neatkarīgi no ienākuma līmeņa.

Vienlaikus neapliekamo minimumu plānots pakāpeniski palielināt tuvākajos gados:

- 2026. gadā 550 EUR mēnesī;
- 2027. gadā 570 EUR mēnesī.

Tāpat grozījumi paredz no 2025. gada divkāršot pensionāra neapliekamo minimumu no līdzšinējiem 500 EUR mēnesī līdz 1000 EUR mēnesī.

Atskaitījums par apgādībā esošām personām gan paliks iepriekšējā līmenī 250 EUR mēnesī.

Darba devēja izdevumi

Ar likumprojektu tiek piedāvāts paplašināt to darbinieku izdevumu jeb papildu labumu klāstu, par kuriem darba devējam nebūs jāietur algas nodokļi. No nākamā gada nodokļu atvieglojumu grozā, kas pieejami koplīguma ietvaros, būs iekļaujami arī izdevumi, kas saistīti ar darbinieku pārcelšanos, izmitināšanu un transportu. Tomēr darba devēja kompensācijas nedrīkstēs pārsniegt kopējo izdevumu limitu, kuru aprēķinās, reizinot uzņēmuma vidējo darbinieku skaitu ar 700 EUR gadā. Lai gan vidēji katram darbiniekam atvieglojuma apmērs ir noteikts 700 EUR gadā, jaunais regulējums atļaus kompensēt darbiniekam lielākus izdevumus, nepārsniedzot kopējo izdevumu limitu.

Vienlaikus tiks saglabāti līdzšinējie nosacījumi atvieglojuma piemērošanai, tostarp nosacījums, ka minētie darba devēja apmaksātie darba koplīgumā noteiktie visu darbinieku izdevumi nepārsniedz 5% no darba devēja gada kopējā bruto algu fonda.

Grozījumi atvieglos nodokļu piemērošanu izdevumu pārsniegumam, jo ar 2025. gadu darba devējam virslimita izdevumi būs jāiekļauj tikai ar UIN apliekamajā bāzē pārskata gada pēdējā mēneša deklarācijā kā ar saimniecisko darbību nesaistīti izdevumi. Līdz ar to darba devējam vairs nebūs jāpiemēro algas nodokļi katram darbiniekam par gada ietvaros pārsniegto izdevumu summu.

Tāpat grozījumi paredz palielināt darba devēja bērna piedzimšanas un bērnu pabalsta apmēru līdz 500 EUR gadā, kā arī neapliekamo dāvanas apmēru līdz 100 EUR gadā līdzšinējo 15 EUR vietā.

Citas izmaiņas

Grozījumi noteiks vienotu limitu 1500 EUR visām konkursos un sacensībās saņemtajām mantiskajām un naudas balvām. Vienlaikus tiks saglabāts atbrīvojums Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātai naudas prēmijai, MK balvai un MK naudas balvām par izciliem sasniegumiem sportā.

Ja grozījumus pieņems, no IIN atbrīvos arī laimestus, kas tiks gūti pašreizējās valsts mēroga izlozēs “Sporta loterija” un “Sporto visi”, kā arī “Senatnes loterija”, ko nākamgad organizēs Kultūras ministrija ar sabiedriskā labuma mērķi Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai.

Atkārtoti raugāties uz likumdevēja plānu vēlreiz pagarināt IIN likuma pārejas noteikumos paredzēto laikposmu, kura ietvaros autoratlīdzības saņēmējiem ir iespēja neregistrēties kā saimnieciskās darbības veicējiem. Atbilstoši grozījumiem vismaz līdz 2027. gada 31. decembrim autoratlīdzības saņēmējs varēs neregistrēties kā saimnieciskās darbības veicējs, bet ienākuma izmaksātājam būs jāturpina ieturēt nodokļus no izmaksājamās summas, piemērojot 25% likmi.

Kopumā grozījumi IIN regulējumā paredz svarīgas izmaiņas, kas gan darba devējiem, gan darbiniekiem sniedz lielākas iespējas samazināt nodokļu slogu. Jāatzīmē, ka saskaņošanas periods likumprojektam jau ir noslēdzies, tādēļ sagaidāms, ka grozījumi tuvākajā laikā tiks nodoti izskatīšanai MK. Ja izmaiņas tiks apstiprinātas, likumprojekts tiks virzīts tālāk uz Saeimu, kura, visticamāk, to izskatīs vienotā pakotnē ar nākamā gada valsts budžetu. Turpināsim sekot notikumiem likumdošanas procesā un informēsim par būtiskākajiem pavērsieniem.